

Asia: VM183:00/2017 ja VM/1631/03.01.00/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Olemassaolevan pirstaleisen lainsäädännön integroiminen uuden yleislain alaisuuteen on erittäin hyvä ja käytännön viranomaistoimintaa suuresti helpottava idea. Myös lainsäädännön päivittäminen vastaamaan tämänhetkisiä ja tulevia reaalikäytänteitä on erittäin tervetullut: erityisesti arkistolaki on näkökulmaltaan monilta osin vanhentunut suhteessa nykyaikaiseen viranomaisten asianhallintaan. Verkottuneessa maailmassa sääntelyn ja ohjeistuksen organisaatioidenvälinen standardointi on ensiarvoisen tärkeää tietojen laaja-alaisen ja tehokkaan hyödyntämisen mahdollistamiseksi tietosuojaja -turva huomioiden.

2. Arvionne lukuun 2 Nykytila

Tiedonhallinnassa käytetyn termistön vajaa ja osittain ristiriitainen määrittely nykylainsäädännössä on eräs vahvimista argumenteista sen puolesta, että tiedonhallintaan liittyvän lainsäädännön standardointia ja integrointia tarvitaan. Nykyinen lainsäädäntö ei myöskään ota tarpeeksi kantaa tiedonhallinnan käytännön järjestämiseen ja toteuttamiseen julkishallinnossa: tarvittaisiin tiedonhallinnan käytännön toteuttamiseen liittyvää ohjeistusta, standardointia ja konkretiaa.

3. Arvionne lukuun 3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Elinkaari-ajattelun mukaan tuominen esitettyyn uuteen tiedonhallintalakiin on merkittävä edistysaskel tämänhetkisen lainsäädännön vanhentuneeseen näkökulmaan verrattuna. Tiedon onnistunut hallinta edellyttää hallinnan onnistunutta suunnittelua niin, että suunnittelussa on aidosti otettu huomioon tietoaineiston elinkaari ja sen mahdolliset eri käyttötarkoitukset aineiston elinkaaren eri vaiheissa. Erityisen toivottavaa olisi, että uudessa lainsäädännössä otettaisiin huomioon myös tietopalvelun näkökulma: tietopyyntöjen vuoksi tietystä asiakirja-aineistosta etsitään usein jotain aivan muuta tietoa, kuin mitä varten kyseinen asiakirja-aineisto on alunperin muodostettu ja laadittu (ns. asiakirjan sekundaarinen informaatioarvo).

5. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 1 yleiset säännökset (pykälät 1-4 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Tietoaineisto lainsäädännössä käytettynä käsitteenä on enemmän kuin tervetullut. Kuten esityksessä on hyvin perusteltu, asiakirjat muodostetaan nykyaikaisessa asianhallinnassa usein useammista erillisistä tietoyksiköistä kulloisenkin asiayhteystarpeen mukaan. Esityksessä määritellään tietovarannon käsite erittäin hyvin ja selkeästi: kyseisen käsitteen määrittely on ollut käytännön viranomaistoiminnassa haastavaa.

6. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 2 Julkisen hallinnon tiedonhallinnan yleinen ohjaus (pykälät 5-9 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Tiedonhallintalautakunnan perustaminen on tervetullut ja kunnianhimoinen idea, etenkin jos sen vastuulle laitetaan kaikki esityksessä kuvatut asiakokonaisuudet. Tällöin julkisyhteisöjen tiedonhallinnan suunnittelun kokonaisvision selkeys taattaisiin huomattavasti nykytilannetta paremmin, mikäli lautakunnalle osoitettaisiin riittävät reaaliressurit tehtävässä suoriutumiseen.

7. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 3 Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen (pykälät 10-12 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Tiedonhallintamallin toteuttaminen esityksessä kuvatussa mittaluokassa ja kattavuudessa on erittäin kunnianhimoinen idea, mutta selkeän ohjeistuksen mukaisesti toteutettuna se olisi toimiva ja käytännössä ainoa tapa hahmottaa julkisyhteisön tiedonhallinnan kokonaiskuva kaikkine aspekteineen.

8. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 4 Tietoturvallisuus (pykälät 13-18 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Julkishallinnon henkilöstön luotettavuuden varmistamiseksi tarvittavat toimenpiteet olisi syytä avata konkreettisin vaatimuksin valmiissa laissa.

9. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 5 Turvallisuusluokittelu (pykälät 19-22 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Ei lausuttavaa.

10. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 6 Asian ja palvelujen tiedonhallinta (pykälät 23-26 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Asiatunnuksen käyttötapojen ja informaatioisällön laajentaminen on erittäin tervetullut ja sähköistä asianhallintaa sekä tietopalvelua huomattavasti helpottava idea.

11. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 7 Tietoaineistojen muodostaminen ja sähköinen luovutustapa (pykälät 27-31 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Velvollisuudelle säilyttää tietoaineistot vain sähköisessä muodossa on syytä määritellä tarpeeksi pitkä siirtymäaika: monissa julkisorganisaatioissa, kuten kunnissa, ei olla vielä välttämättä siinä reaalityhteisessä tiedonohjauksen osalta, että ainakaan sähköisen pysyväsäilyttämisen kriteerit täytyisivät. Riittävän pitkällä siirtymäajalla nekin organisaatiot, jotka eivät vielä ole ehtineet saattaa tiedonohjaustaan Sähke2-normin mukaiselle tasolle, ehtisivät saattaa uudistustyönsä loppuun ennen velvoitteen astumista voimaan.

12. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 8 Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi (pykälät 32-38 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Säilytysaikojen määrittämisen yhtenäistäminen on erittäin hyvä ehdotus: kyseessä on eräs eniten päänvaivaa käytännön tiedonhallinnassa aiheuttava osa-alue tämänhetkisen sääntelyn piirissä toimittaessa. Myös tarpeellisuusarvioinnin kriteeristöön olisi syytä sisällyttää asiakirjan sekundaarinen informaatioarvo, kuten potentiaalisuus historian- ja kulttuurintutkimuksen lähdeaineistona, eikä jättää tätä näkökulmaa pelkästään arkistointitarpeen määrittelyn osaksi. Yleisesti esityksessä on otettu erittäin kiitettävästi huomioon asiakirjojen kulttuurihistoriallinen arvo. Asiakirjallisen tiedon pseudonymisointi tietopalvelun toimesta tietoa luovutettaessa olisi selkeä tapa toteuttaa henkilötietosuojaa käytännössä, mikäli sen käytölle säädetään selkeät tilanne-/tarvekriteerit. Metatietopalvelun käyttöönotto olisi erittäin tehokas tapa edistää tiedon saatavuutta ja hyödynnettävyyttä julkisorganisaatioiden välisessä toiminnassa.

13. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 9 Erinäiset säännökset (pykälät 39-40 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Siirtymäsäännökset ovat käytännön toteutuksen kannalta välttämättömiä, ja esitetyt aikamääreet vaikuttavat pääpiirteiltään realistisilta. Tiedonhallintamallin laatimisen siirtymäajan osalta siirtymäaikaa saattaisi olla syytä hieman pidentää, koska kyse on erittäin mittavasta ja kokonaisvaltaisesta työstä. Toisin kuin esityksessä todetaan, ei tiedonhallintamallia voida kaikissa organisaatioissa toteuttaa pelkästään jo tällä hetkellä olemassa olevien dokumenttien pohjalta, koska esimerkiksi monissa kunnissa on nykytarpeita vastaavan tiedonohjaussuunnitelman laatiminen vasta työn alla.

14. Muut huomiot

Ei lausuttavaa.

Vaikutusten arviointi

Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen:

Tiedonhallinnan kuvausten integrointi ja kohdentaminen olennaiseen ehkäisee tiedon päällekkäistä laatimista ja käsittelyä. Muutossuunnitelman laatiminen tulee syömään työresursseja, mutta perusteellisesti toteutettuna se lisää merkittävästi julkisorganisaation resilienssiä muutostilanteissa.

Tietoturvallisuus:

Tilaturvallisuusveloitteen täyttämässä voi piillä yllättävän iso lasku pienille julkisorganisaatioille. Tilaturvallisuusveloitteen täyttymisen valvonnan keinot on syytä avata.

Asian ja palvelujen tiedonhallinta:

Muiden kuin asiankäsittelyn yhteydessä muodostuvien asiakirjojen yksilöintitunnuksen laadintaan on syytä laatia konkreettiset ohjeet kaikille julkisorganisaatioille. Vain näin saadaan toteutettua standardointi eri toimijoiden kesken, joka on edellytys aktiivivaiheen tiedon käytettävyydelle yli organisaatorajojen.

Tietoaineistojen luovuttaminen ja sähköinen luovutustapa:

Ei lausuttavaa.

Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi:

Riittävien resurssien osoittaminen tiedonhallintalautakunnalle on ensiarvoisen tärkeää, jotta uuden toimielimen olisi mahdollista suoriutua sille suunnitelluista tehtävistä.

Muuta huomioitavaa:

Ei lausuttavaa.

Vanhahonko Anna
Kankaanpään kaupunki

Somero Pasi
Kankaanpään kaupunki